

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 1.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.1.61>

УДК 338

В. В. Биба,

к. т. н., доцент, доцент кафедри менеджменту і логістики,

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0949-206X>

Н. М. Пінчук,

к. т. н., доцент,

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1720-5497>

Н. Ю. Ващенко,

бакалавр, напрям підготовки «Менеджмент»,

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-0784-2943>

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ І ЗАВДАННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

V. Byba,

PhD in Technical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management and Logistics, National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

N. Pinchuk,

PhD in Technical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Building Structures, National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

N. Vashchenko,

Bachelor's degree, major in management,

National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

ECONOMIC ESSENCE, MEANING AND TASKS OF COST MANAGEMENT

У сучасному економічному середовищі, де конкуренція посилюється, а ресурси обмежені, управління витратами стає ключовим аспектом стратегічного управління підприємством. Ефективне використання ресурсів та оптимізація витрат стає визначальним чинником успіху для підприємств у їхньому прагненні до стійкого розвитку та збільшення конкурентоспроможності.

Наукова стаття присвячена розгляду економічної сутності, значенню та завдань управління витратами в сучасному бізнес-середовищі. Ми прагнемо розкрити ключові аспекти управління витратами, визначити стратегії оптимізації та підвищення ефективності використання ресурсів, а також проаналізувати вплив цього процесу на фінансову стабільність та результативність підприємства.

Забезпечення оптимального рівня витрат не лише створює сприятливі умови для підвищення конкурентоспроможності продукції, але й лежить в основі довгострокового економічного зростання компаній чи організацій. Цей процес включає в себе визначення цілей економічної діяльності, ідентифікацію і розв'язання наявних проблем, організацію заходів для їх вирішення, обробку та використання відповідної інформації, аналіз альтернативних напрямків діяльності, ухвалення конкретних рішень, оцінку наслідків прийнятих рішень та розробку освітніх програм для учасників виробництва.

Важливим завданням також є визначення інструментів та методів, які дозволяють ефективно реалізовувати стратегії управління витратами в різних галузях та обставинах. Дослідження проводитиметься на прикладі реальних кейсів та практичних прикладів, щоб надати чіткий образ управління витратами як важливої складової ефективного корпоративного управління.

Очікується, що результати даного дослідження сприятимуть розумінню не лише теоретичних аспектів управління витратами, але й нададуть практичні рекомендації для підприємств, які прагнуть оптимізувати свою фінансову діяльність та досягти стабільного фінансового розвитку.

Отже, менеджмент представляє собою систему, метод і підхід до формулювання та вибору конкретних цілей, організації та реалізації заходів, спрямованих на досягнення поставлених завдань.

In today's economic environment, where competition is intensifying and resources are limited, cost management is becoming a key aspect of strategic enterprise management. Effective use of resources and optimization of costs becomes a determining factor of success for enterprises in their pursuit of sustainable development and increased competitiveness.

The scientific article is devoted to the consideration of the economic essence, meaning and tasks of cost management in the modern business environment. We aim to reveal the key aspects of cost management, identify strategies for optimizing and increasing the efficiency of resource use, and analyze the impact of this process on the financial stability and performance of the enterprise.

Ensuring the optimal level of costs not only creates favorable conditions for increasing the competitiveness of products, but also underlies the long-term economic growth of companies or organizations. This process includes determining the goals of economic activity, identifying and solving existing problems, organizing measures to solve them, processing and using relevant information, analyzing alternative areas of activity, making specific decisions, evaluating the consequences of decisions made, and developing educational programs for production participants.

An important task is also the definition of tools and methods that allow effective implementation of cost management strategies in various industries and circumstances. The research will be conducted on the example of real cases and practical examples to provide a clear picture of cost management as an important component of effective corporate management.

It is expected that the results of this study will contribute to the understanding of not only the theoretical aspects of cost management, but also provide practical recommendations for enterprises that seek to optimize their financial activities and achieve stable financial development.

So, management is a system, method and approach to the formulation and selection of specific goals, organization and implementation of measures aimed at achieving the set goals.

Ключові слова: управління витратами, ефективність використання ресурсів, стратегії управління витратами, конкурентоспроможність підприємств, адаптація стратегій до різних галузей.

Keywords: cost management, efficiency of resource use, cost management strategies, competitiveness of enterprises, adaptation of strategies to different industries.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Управління витратами стає стратегічно важливим завданням для підприємств у сучасному бізнес-середовищі, де висока конкуренція, швидкі зміни ринкових умов і обмежені ресурси ставлять перед підприємствами низку викликів. Проте, не зважаючи на визнання важливості управління витратами, існують ряд проблем, які потребують уваги та подальшого дослідження.

По-перше, виникає питання ефективності використання інструментів управління витратами в різних галузях та розмірах підприємств. Не завжди зрозуміло, наскільки адаптовані конкретні стратегії управління витратами до конкретного бізнес-сегменту.

По-друге, проблематичним залишається впровадження інноваційних методів управління витратами, особливо для менших підприємств, де обмежені ресурси та невелика кількість фахівців може ускладнювати впровадження новаторських підходів.

По-третє, існуючі дослідження надто часто фокусуються на технічних аспектах управління витратами, залишаючи осторонь соціальні та культурні аспекти цього процесу. Це може призводити до недопрацювання стратегій, які враховують людський фактор та специфіку кожного підприємства.

Отже, постановка проблеми передбачає визначення необхідності в подальших дослідженнях, спрямованих на розробку більш ефективних та адаптованих до реальних умов стратегій управління витратами, які б враховували різноманітні сценарії та специфіку ринкових умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження в галузі

управління витратами виявили значний інтерес до стратегічних аспектів оптимізації ресурсів на підприємствах. Праці відомих авторів, таких як Пітер Друкер, Майкл Портер, Девід Норт та Робін Купер, стали фундаментом для розуміння сутності та важливості стратегічного управління витратами.

У своїх роботах Друкер акцентує увагу на необхідності поєднання стратегічного управління та ефективного використання ресурсів для досягнення конкурентної переваги. Портер, в свою чергу, розвиває концепцію стратегії, визначаючи основні чинники конкурентоспроможності та їхній вплив на ефективність управління витратами. Норт та Купер доповнюють ці підходи, вивчаючи вплив інноваційних методів управління на підприємницьку діяльність та стратегії управління витратами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій вказує на постійний інтерес до стратегічного управління витратами, а також визначає актуальні напрями досліджень для подальших розвідок у цій області.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є глибокий аналіз та систематизація сучасних стратегій управління витратами на підприємствах в контексті стратегічного управління.

У межах досягнення даної мети у роботі поставлені та вирішені наступні завдання: розкрито зміст та сутність поняття управління витратами, визначено завдання сучасного виробництва, виділено умови для прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Контроль витрат — це динамічний процес, що включає дії керівництва, метою яких є досягнення високих економічних результатів діяльності компанії. Це не тільки знижує витрати, але і поширюється на всі засоби контролю.

Суть проблеми контролю витрат полягає, по-перше, не в точному визначенні собівартості продукції, а у визначенні того, як вона формується, і, по-друге, процес контролю витрат повинен бути спрямований на формування витрат в попередньому і поточному режимах і оперативне втручання в діяльність підприємства (організації) у разі виявлення відхилень від бажаного стану [2].

Контроль витрат є регулятивно новою областю наукового та практичного зацікавлення. Його розвиток почався із запровадження теорії витрат, яка з'явилася у другій половині XIX століття. Піонерами в цьому напрямку були найбільш розвинені економічно країни, такі як, Великобританія, Німеччина та США.

З моменту отримання Україною незалежності питання формування собівартості продукції (робіт, послуг) не отримувало достатньої уваги з боку підприємств та організацій. Це призвело не до поліпшення методів планування, обліку, розрахунку та аналізу виробничих витрат, а до втрати технологічних розробок, створених у попередні роки.

Виробничі витрати, з одного боку, є однією з основних цілей управління економікою на мікрорівні, а з іншого – важливою складовою управлінського обліку. На сучасному етапі практично відсутній контроль витрат як єдиного процесу, що визначає політику компаній та організацій в Україні. Вчений М.Г. Чумаченко також зауважив, що наразі відсутня чітка система управління процесом скорочення витрат.

Актуальність цього питання зростає через інфляційний процес, який останні роки не сприяє зниженню рівня витрат. Головний приріст прибутку в основному досягається за рахунок підвищення відпускних цін, а не шляхом зниження собівартості продукції.

Умови сучасного виробництва обмежують його ефективність, враховуючи психологічні параметри, ступінь використання науково-технічних розробок, роль працівників у виробничому процесі та конкретні ресурси. Досягнення запланованої продуктивності вимагає визначення економічної ефективності, а керівництво вживає заходів для контролю ефективності кожного відділу та результатів виробництва різних видів продукції з метою контролю витрат і доходів [4].

У цілому, ефективність механізму управління бізнесом залежить від ступеня контролю витрат. На рисунку 1 відображені основні складові системи контролю виробничих витрат.

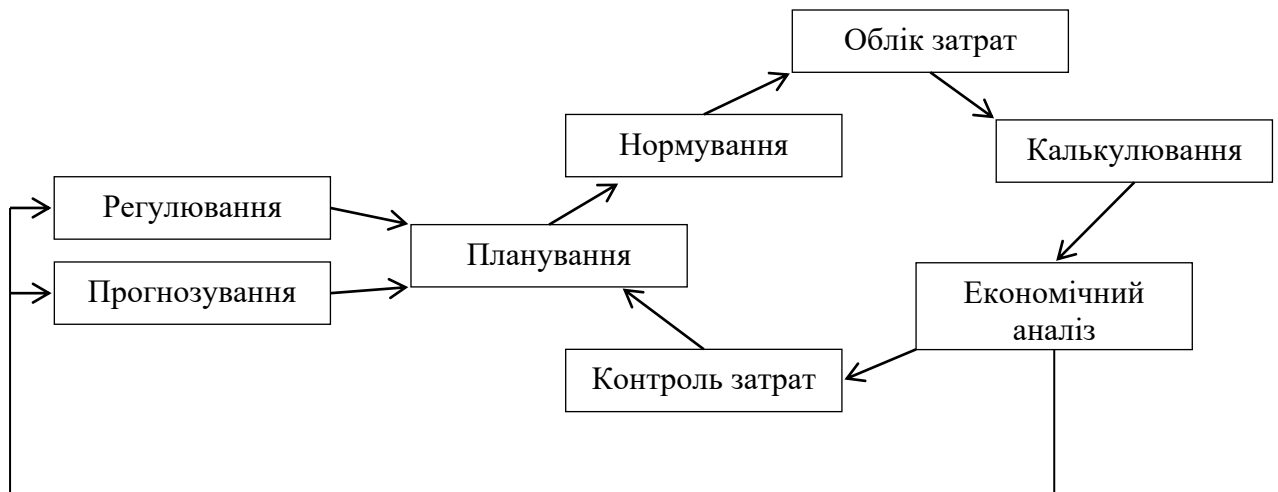

Рис. 1. Основні елементи системи контролю виробничих витрат

Коли виробництво знаходиться на критичному рівні, а галузь опиняється на межі виживання, багато керівників та фахівців усвідомлюють, що розумне витрачання на кожному етапі виробничого процесу може виправити ситуацію. Постійне підвищення цін на різні види ресурсів також є потужним стимулом для прийняття цього рішення.

Більшість компаній мають резерви для зниження витрат до раціонального рівня, що дозволяє досягти більшої економічної ефективності та збільшити конкурентоспроможність.

Останні роки принесли певний прогрес вітчизняній науці та практиці контролю витрат, що ґрунтується на досвіді економічно розвинених країн з ринковою економікою та передових підприємств доперебудовної епохи, про які вже почали забувати.

Реорганізовані та новостворені компанії стають основною альтернативою управлінському обліку та фінансовому аналізу. Це, безумовно, важливо, але недостатньо ефективно для роботи в умовах ринкових відносин, де альтернатив майже немає.

Контроль витрат – це широка область знань, яка використовує термінологію та методи з інших галузей. Часто тут об'єднуються аспекти, пов'язані із загальною ефективністю функціонування підприємства та його впливом на кінцевий

результат – прибуток [5].

Деякі автори підтримують контроль витрат, переконуючи, що це дозволяє точно визначити рівень виробничих витрат та знаходити способи їх зниження. Проте, це ствердження може бути не зовсім точним. З одного боку, контроль витрат дійсно допомагає точно визначити рівні витрат та оцінити можливі витрати на діяльність компанії в разі відхилень від прогнозованого стану. З іншого боку, процес контролю витрат повинен бути цілеспрямованим, з фокусом на поточному оперативному втручанні.

Існуюча система обліку витрат на внутрішнє виробництво повністю відповідає вимогам централізованого управління економікою і забезпечує інформацію про фактичну вартість продукції в основному для національного ціноутворення. Однак система обліку витрат не завжди використовується ефективно на практиці через відсутність глобального стимулу для зменшення виробничих витрат та створення оптимальної системи управління.

Активно вивчається зарубіжний досвід обліку та управління виробничими витратами, але застосування зарубіжних методів в Україні поки не досліджувалося. Важливо враховувати результати досліджень вітчизняних вчених, спрямованих на розв'язання проблеми декомунізації, оскільки ці напрацювання можуть бути цінними для адаптації та вдосконалення системи обліку витрат.

У 80-х та 90-х роках в Україні були введені заходи планування, базовані на наукових дослідженнях та передових практиках. Однак інформаційні системи були негнучкими та не сприяли економії коштів, адже вони переважно орієнтувалися на державні цільові показники ціноутворення.

У практиці стало зрозуміло, що зниження витрат та планування виробництва стали пріоритетним завданням, враховуючи технічні та економічні чинники. Покращення розподілу матеріальних та трудових ресурсів на виробництво, а також впровадження нормативного обліку виробничих витрат і елементів виробничих витрат були важливими кроками. Особлива увага була приділена виявленню відхилень від існуючих норм і швидкому реагуванню на них.

Методи економічного аналізу виробничих витрат були значно поліпшені.

Введені методологія комплексного аналізу виробничих та виробничих витрат, функціональний аналіз та аналіз витрат, а також вдосконалені методи контролю витрат. Розроблені процес формування виробничих витрат та контроль експлуатаційних витрат з відхиленнями від діючих норм.

Місцева ділова практика включає різноманітні форми та інженерні методи, які впливають на собівартість продукції. Ці елементи стають складовою частиною планування, стимулювання та інших ланок економічних механізмів, визначаючи напрямок дії підприємства в контексті витрат і ефективності виробництва.

Незважаючи на те, що окремі заходи призвели до певного поліпшення бухгалтерського обліку та обмеженого зниження витрат, проблема управління витратами в глобальному масштабі залишається актуальною. Наступний крок в розв'язанні цієї проблеми полягає в вивченні досвіду управління витратами в зарубіжних системах управління. Важливо зберегти та врахувати досягнення вітчизняних систем управління, але на цьому етапі необхідно активно адаптувати та впроваджувати зарубіжний досвід в управління витратами. Це може включати вивчення ефективних стратегій та методів, що застосовуються в інших країнах, а також врахування особливостей іноземних підходів до цього питання [5].

Результатом такого дослідження має стати розробка конкретних рекомендацій для впровадження управлінських практик в галузі витрат у вітчизняних бізнес-структурах. Ці рекомендації повинні бути спрямовані на функціональні підрозділи, структурні одиниці та керівників на всіх рівнях управління, забезпечуючи комплексний підхід до управління витратами та підтримуючи ефективність виробничих процесів.

Для цього у нас є всі необхідні елементи для контролю витрат.:

- обчислювальна система;
- теорія і практика економічного аналізу;
- технічне, економічне та виробниче планування;
- нормативна система бухгалтерського обліку.

Головною причиною відсутності надійної системи управління витратами є різниця в окремих функціях системи управління. Відсутність інтегрованої системи

бухгалтерського обліку, яка виконує всі необхідні функції управління інформацією для контролю витрат, є ключовим недоліком існуючих наявних додатків. Багато компаній вирішують завдання контролю витрат лише частково та індивідуально для кожної функції управління витратами.

Функції системи контролю витрат, такі як планування та оцінка витрат, розподіл і облік фактичних витрат на виробництво, розрахунок фактичних виробничих витрат, економічний аналіз, контроль і регулювання виробничих витрат, потребують систематичного розв'язання складних завдань.

Ефективне управління витратами можливе лише за умови безпосереднього управління процесом формування витрат, тобто наукового поєднання місця виникнення витрат та всіх функцій управління. В сучасний період розділення окремих функцій не призвело до позитивних результатів, і тепер система управління формуванням виробничих витрат розділена на планування, нормування, бухгалтерський облік, управління і партнерство [1].

Вирішення цієї проблеми передбачає створення інтегрованої системи контролю витрат, що охоплює всі аспекти від планування та оцінки до аналізу і управління. Такий комплексний підхід до управління витратами враховує міжнародні практики та стає ефективним інструментом для управлінського обліку виробничих витрат.

Досвід розвинених країн вказує на те, що увага до витрат виробництва неперервно зростає, коли досягаються цивілізовані стандарти. На відміну від зарубіжних країн, де раціоналізація виробництва базується на більш деталізованій та докладній інформації про витрати та виробничі витрати, в нашій країні система виробничих витрат розпочалася в 1965 році. З цього моменту індекс витрат, з першого січня 1965 року, був переведений з основної категорії в категорію розрахунків і потім втратив актуальність.

Сучасний період відзначається високими витратами та зростанням ринкових цін. Незважаючи на серйозні негативні наслідки цих явищ, висока вартість товарів в сучасних умовах також має свої позитивні сторони. З одного боку, це стимулює ефективне розміщення всіх видів ресурсів, а з іншого – направляє діяльність на

виробництво необхідної та прибуткової продукції. Заради здорової конкуренції підприємці шукають різні шляхи зниження виробничих витрат. Управління виробництвом, ґрунтоване на мікроекономіці «з центру», не призводить до позитивних результатів. Тому компанії повинні вдосконалювати свої підходи, незалежно від ситуаційних криз.

Роль та важливість контролю витрат в сучасних умовах бізнесу визначаються розташуванням виробничих витрат і увагою, яку приділяють працівники управлінського обладнання. Собівартість продукції за певний період стала предметом пильної уваги управлінського апарату, що пояснюється низкою причин, зокрема, в даний час основними з них є:

- необхідність раціонального використання обмежених ресурсів;
- забезпечення зростання прибутку за рахунок економії ресурсів;
- підтримка синтетичних показників, що характеризують економічну сутність, значимість і завдання контролю витрат, ефективність використання всіх видів ресурсів (витрат виробництва);
- аналіз планування ресурсів і фактичних витрат на одиницю продукції для виявлення відхилень і їх причин;
- визначення валового прибутку, порівнявши доходи та витрати;
- прийняття рішень про розробку існуючих продуктів, вдосконалення технологій, визначення ефективності заходів;
- розширення асортименту, використовуючи можливості компанії і вирішуючи завдання розробки нових видів продукції.

У таких випадках інформація є ключовою для прийняття управлінських рішень, заснованих на економічній життєздатності конкретних альтернатив. Зростання ролі контролю витрат у сучасних умовах пояснюється потребою досягнення оптимального рівня витрат на виробництво та реалізацію продукції, від якого залежить успішна діяльність кожного підприємства, фірми чи організації [8].

Забезпечення оптимального рівня витрат не лише створює сприятливі умови для підвищення конкурентоспроможності продукції, але й лежить в основі

довгострокового економічного зростання компаній і організацій. Цей процес включає в себе визначення цілей економічної діяльності, ідентифікацію і розв'язання наявних проблем, організацію заходів для їх вирішення, обробку та використання відповідної інформації, аналіз альтернативних напрямків діяльності, ухвалення конкретних рішень, оцінку наслідків прийнятих рішень та розробку освітніх програм для учасників виробництва. Також важливі етапи включають управління та оцінку цілей економічної діяльності, стратегічне та оперативне планування, контроль виробничих процесів, фінансовий менеджмент, ефективне використання засобів виробництва та координацію діяльності всіх підрозділів виробничих процесів і маркетингу. В цілому система контролю витрат заснована на 3 основних принципах: детальний аналіз діяльності компанії, побудова всієї системи на оцінці витрат і процес постійного вдосконалення діяльності. Завдяки цим принципам система є всеосяжною, гнучкою та активною порівняно з іншими системами формування, експлуатації, контролю та контролю витрат. У той же час слід зазначити, що контроль витрат безпосередньо не означає управління витратами таким чином. Швидше, це управління діяльністю, в результаті якої виникають витрати. Менеджер може істотно вплинути на рівень витрат тільки за рахунок змін у виробничій діяльності, змін тактики і операційних цілей, тому попит на певні дії знижується.

Наступним кроком після формування витрат є облік і управління ними. Можна виділити наступні етапи:

- встановлення та встановлення стандартів бухгалтерського обліку та управління;
- забезпечення калькуляції витрат і контролю з іншими системами підприємства;
- створення процедури для відстеження фактичних витрат;
- порівняння фактичних витрат зі стандартом;
- аналіз відхилень фактичних витрат від встановлених стандартів.

На основі калькуляції витрат і контролю створюється система, яка дозволить скоротити їх як один з 4 напрямків підвищення рентабельності виробництва. У той

же час така система може включати в себе кілька важливих етапів і питань. У таблиці 1 перераховані ці кроки та запитання.

Таблиця 1. Етапи системи зниження виробничих витрат

Етапи	Запитання
1. Мета дії	1. Чому це зроблено? 2. Що досягнуто в результаті дії? 3. Що ще, крім цього, можна було б зробити?
2. Місце дії	1. Де відбулася дія? 2. Чому саме тут вона відбулася? 3. Де могла б відбутися ця дія?
3. Час здійснення дії	1. Коли відбулася дія? 2. Чому саме в цей час вона відбулася? 3. Коли могла б ще відбутися ця дія?
4. Яким чином здійснено дію?	1. Як це зроблено? 2. Чому саме так це зроблено? 3. Як ще можна було б це зробити?
5. Виконавчі дії	1. Хто це зробив? 2. Чому саме цей виконавець це зробив? 3. Хто ще міг би це зробити?

Загалом, менеджмент – це процес організації різних видів діяльності групи людей для досягнення спільних цілей. Цей процес включає в себе координацію та стимулювання дій учасників, які можуть мати формальний чи неформальний характер. Отже, менеджмент представляє собою систему, метод і підхід до формулювання та вибору конкретних цілей, організації та реалізації заходів, спрямованих на досягнення поставлених завдань. Включає також делегування та керування різними виробничими і управлінськими функціями, планування і оцінювання заходів, які можуть призвести до змін у виробництві.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Дана стаття ставила за мету аналіз та систематизацію стратегій управління витратами на підприємствах у контексті стратегічного управління. Аналіз сучасних стратегій управління витратами виявив, що ефективність таких стратегій суттєво залежить від галузевої специфіки та розміру підприємства. Також, враховуючи інноваційні методи управління, виявлено, що їхня роль у стратегіях витрат може бути

ключовою для адаптації підприємства до швидкозмінного бізнес-середовища.

Важливим фактором є те, що успішні стратегії управління витратами мають враховувати не лише технічні аспекти, але й соціальні та культурні фактори в організації. Інтеграція таких стратегій може стати ключем до стійкого ефекту вдосконалення витрат та підвищення конкурентоспроможності.

Загалом, в даній статті висвітлено важливі аспекти управління витратами, враховуючи сучасні тенденції та інновації в галузі. Рекомендації, які виникають з аналізу, можуть служити підґрунтям для практичного застосування стратегій управління витратами на підприємствах різних сфер та масштабів.

Література

1. Давидович І.Є. Управління витратами: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
2. Грещак М.Г., Коцюба О.С. Управління витратами: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Київ: КНЕУ, 2002. 131 с.
3. Панасюк В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект. Тернопіль: Астон, 2005. 287 с.
4. Peter F. Drucker The Practice of Management. New York: Harper & Brothers, 1954. 404 p.
5. Kaplan R. S., Cooper R. Cost and Effect: Using Integrated Cost Systems to Drive Profitability and Performance. Boston: Harvard Business School Press, 1998. 358 p.
6. Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. Управління витратами підприємства: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 120 с.
7. Горобець О. Організація управління витратами на підприємстві. *Вісник Тернопільської академії народного господарства*. 2002. №7/2. С. 101–104.
8. Давидов І.Є. Управління витратами як напрям підвищення ефективності роботи підприємств і організацій. *Економічні проблеми розвитку будівництва в Україні* (збірник наукових праць за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції 1 – 2 червня 2001 р). Тернопіль Економічна думка. 2001. С. 134–138.

References

1. Davydovych, I.Ye. (2008), *Upravlinnia vytratamy: navchal'nyj posibnyk* [Cost management: Training manual], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
2. Hreschak, M.H. and Kotsiuba, O.S. (2002), *Upravlinnia vytratamy: navchal'no-metodychnyj posibnyk dlia samostijnoho vyvchennia dystsyplin* [Cost management: Educational and methodological guide for independent study of the discipline], Kyiv, Ukraine.
3. Panasiuk, V.M. (2005), *Vytraty vyrobnytstva: upravlins'kyj aspekt* [Production costs: management aspect], Aston, Ternopil', Ukraine.
4. Drucker, P. F. (1954), *The Practice of Management*. Harper & Brothers, New York, USA.
5. Kaplan, R, S. and Cooper, R. (1998), *Cost and Effect: Using Integrated Cost Systems to Drive Profitability and Performance*, Harvard, Business School Press. Boston, USA.
6. Turylo, A.M., Kravchuk, Yu.B. and Turylo, A.A. (2006), *Upravlinnia vytratamy pidpriemstva: navchal'nyj posibnyk* [Enterprise cost management: a comprehensive guide], Tsentr navchal'noi literatury, Kyiv, Ukraine.
7. Horobets', O. (2002), "Organization of cost management at the enterprise", *Visnyk Ternopil's'koi akademii narodnoho hospodarstva*, vol. №7/2, pp. 101-104.
8. Davydo,v I.Ye. (2001) "Cost management as a direction to improve the efficiency of enterprises and organizations", *Ekonomichni problemy rozvytku budivnytstva v Ukraini. Zbirnyk naukovykh prats' za materialamy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 1 – 2 chervnia 2001 r* [Economic problems of construction development in Ukraine. A collection of scientific works based on the materials of the international scientific and practical conference on June 1-2], Ekonomichna dumka, Ternopil', Ukraine, pp. 134-138.

Стаття надійшла до редакції 25.12.2023 р.